

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum voluntas aliquid de necessitate velit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

QVÆST. XXII. DE VOLVNTATE, ART. V.

D. 228. AD QVARTVM dicendum, quod⁴ sensus, & intellectus differunt per rōnes apprehensibiles in quantum est apprehensibile, propter hoc quod ad diuersa genera pertinent potentiā. Sensus. n. tenet in apprehendendo particulare, intellectus autē in apprehendendo vniuersale. Appetitus vero superior, & inferior non differunt per differentias appetibilis, in quantum est appetibile, cum in idem tendat bonum quandoque vterque appetitus, sed differunt penes diuersum modum appetendi, vt ex dictis patet. Et ideo sunt quidem diuersæ potentia, sed non diuersa potentiārum genera.

ARTICVLVS V.

Verum voluntas quippiam de necessitate velit.

QVINTO quæritur, vtrum voluntas aliquid de necessitate velit. Et videtur, quod sic, quia secundum Aug. in 13. de Trin. beatitudinem omnes vna voluntate expetunt: sed quod ab omnibus communiter expetitur, de necessitate expetitur: si enim non de necessitate, contingeret ab aliquo non expeti. ergo voluntas de necessitate aliquid expetit.

¶ 2 Præ. Omne motiuum perfectæ virtutis de necessitate mouet suum mobile: sed secundū Philosophum in tertio de Anima, Bonum est motiuum voluntatis secundum quod apprehenditur. ergo cum aliquid sit perfectum bonum, sicut Deus, & beatitudo, vt dicitur in 1. Ethico, aliquid erit, quod de necessitate voluntatem mouebit, & ita a voluntate aliquid necessario appetitur.

¶ 3 Præ. Immaterialitas est causa, quare aliqua potentia cogi non possit, potentia autem organici affixæ coguntur, sicut patet præcipue de motu: sed intellectus est immaterialior potentia quam voluntas, quod patet ex hoc quod habet immaterialius obiectum, scilicet vniuersale, cum bonum in rebus particularibus existens sit obiectum voluntatis. cū igitur intellectus cogatur, vt aliquid de necessitate teneat, vt dicitur in 5. Meta. videtur, quod voluntas aliquid de necessitate appetat.

¶ 4 Præ. Necessitas non remouetur a voluntate, nisi ratione libertatis, cui videtur necessitas opposita: sed non omnis necessitas impedit libertatem. Vnde dicit August. in quinto de Ciuitate Dei, si illa diffinitur esse necessitas secundum quā dicimus necesse est, vt ita sit vel ita fiat, nescio cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis. ergo voluntas de necessitate aliquid vult.

¶ 5 Præ. Necessarium est, quod non potest non esse: sed Deus nō potest non velle bonum, sicut nō potest non esse bonus, ergo necessario vult bonum. ergo aliqua voluntas necessario vult aliquid.

¶ 6 Præ. Secundum Grego. peccatum, quod per poenitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit: peccatum autem non committitur, nisi voluntarie secundum August. cum ergo tractio sit quidam motus violentus, vt patet in 7. Phy. aliquis potest violenter cogi ad aliquid de necessitate volendum.

¶ 7 Præ. Secundū, quā Magister dicit in 2. dist. 1. lib. & sumitur ex verbis Aug. in secundo statu, id est in statu culpæ, non potest homo non peccare autē reparationē mortaliter: post reparationem vero saltem venialiter: sed tam peccatū mortale, quam veniale est volūtariū. ergo aliquis status hominis est, in quo non potest non velle id, in quo peccatum cōsistit, &

fic de necessitate voluntas aliquid vult.
¶ 8 Præ. Quanto aliquid magis natum est ad mouendū, tāto magis natum est ad necessitatem inferre: sed bonum magis potest mouere quam verum, cū bonum sit in rebus: verum autem in ratione, vt dicitur in 6. Meta. ergo cum verum cogi intelligitur, multo fortius bonum cogit voluntatem.
¶ 9 Præ. Bonum fortius imprimit quam verum, quod patet ex hoc quod amor, qui est impressio boni, est magis intimus quam cognitio, quæ est impressio veri: amor. n. s. m. Aug. est vita quādam vniuersa amantem amato. ergo bonum magis potest inferre necessitatem voluntati quam verum intellectui, & sic idem quod prius.

G **¶ 10 Præ.** Quanto aliqua potentia magis potest in sua obiecta, tanto minus potest ab eis cogi: sed ratio magis potest in sua obiecta quam voluntas, ratio. n. s. m. Aug. 12. de Trin. format in se species rerum, non autem voluntas, sed mouetur ab appetibilibus. ergo magis potest voluntas cogi ab appetibilibus quam ratio a cognoscibilibus, & sic idem quod prius.

¶ 11 Præ. Quod per se inest, de necessitate inest, sed velle aliquid per se, inest voluntati. ergo voluntas de necessitate aliquid vult. Probatio media: summum bonum est per se volitum, ergo quandoque in ipsum fertur voluntas, per se in ipsum vult, sed semper in ipsum fertur, quia naturaliter fertur in ipsum. ergo voluntas semper per se vult summum bonum.

H **¶ 12 Præ.** In cognitione scientia necessitas imponitur: sed sicut omnes homines naturaliter vult scire secundum Philosophum in 1. Meta. ita naturaliter volunt bonum, ergo in voluntate boni necessitas inuenitur.

¶ 13 Præ. Glo. Roma 7. dicit, quod voluntas vult naturaliter bonum: sed ea quæ in sunt secundum naturam, sunt de necessitate, ergo voluntas vult bonum de necessitate.

¶ 14 Præ. Omne quod augetur, & minuitur potest totaliter auferri: sed libertas voluntatis augetur, & minuitur, liberius. n. arbitrium habuit homo ante peccatum quam post peccatum secundum August. ergo libertas voluntatis potest totaliter tolli, & ita voluntas potest de necessitate cogi.

I **SED CONTRA,** s. m. August. in 5. de Ciuit. Dei. Si aliquid est voluntarium non est necessarium: sed omne quod volumus, est voluntarium, ergo voluntas non vult aliquid de necessitate.

¶ 2 Præ. Hug. dicit quod lib. arb. potentissimum est sub Deo: sed quod est tale, nō potest cogi ab aliquo de necessitate, ergo voluntas non de necessitate aliquid vult.

¶ 3 Præ. Libertas opponitur necessitati: sed voluntas est libera. ergo non de necessitate aliquid vult.

¶ 4 Præ. Bernard. dicit, quod lib. arb. ex ingentia voluntatis auferri non potest, ergo non potest voluntas de necessitate aliquid velle.

¶ 5 Præ. Potestates rationales se habent ad opposita s. m. Philo. sed voluntas rationalis est potentia, est. n. in ratione, vt dicitur in 3. de Anima. ergo voluntas habet ad opposita, & ita nō de necessitate determinatur ad aliquid.

¶ 6 Præ. Quod de necessitate determinatur ad aliquid, naturaliter est determinatum ad illud: sed voluntas contra naturalem appetitum diuiditur, ergo voluntas non de necessitate aliquid vult.

¶ 7 Præ. Ex eo, quod aliquid est voluntarium, est.

2. p. q. 82. art. 1. cap. 4. co. 3.

sex. 54. c. 12.

4. 10. 5.

Homil. 11. in Ezech. a meo die 25. moral. c. 13.

Lib. de dub. bus anim. c. 10. & 11. tractat. 9.

esse in nobis, ita quod nos Domini illius sumus: sed illud quod est in nobis, cuius Domini sumus, possumus velle, & non velle. ergo omne quod voluntas vult, potest velle, & non velle, & ita non de necessitate aliquid vult.

RESPON. Dicendum, quod sicut potest accipi ex verbis Augustini 5. de Civitate Dei. duplex est necessitas, necessitas scilicet coactionis, & hæc in volentem nullo modo cadere potest, & necessitas naturalis inclinationis, sicut dicimus Deum de necessitate vivere. Et tali necessitate voluntas aliquid de necessitate vult. Ad cuius evidentiã sciendum est, quod in rebus ordinatis oportet primum modum includi in secundo: & in secundo inveniri non solum id, quod sibi competit secundum rationem propriam, sed quod competit secundum rationem primam, sicut homini convenit non solum ratione utri, quod ei competit secundum propriam differentiam quæ est rationale, sed utri sensu, vel alimento quod ei competit secundum genus suum, quod est animal vel vitium. Et similiter videmus in sensibilibus, quod cum sensus tactus sit quasi fundamentum aliorum sensuum, in organo vniuscuiusque sensus non solum invenitur proprietas illius sensus, cuius est organum proprium, sed etiam proprietas tactus. sicut organum sensus visus non solum sentit album & nigrum in quantum est organum visus, sed sentit calidum, & frigidum, & corruptur ab eorum excellentijs secundum quod est organum tactus. Natura autem & voluntas hoc modo ordinata sunt, ut ipsa voluntas quædam natura sit, quia omne quod in rebus invenitur natura quædam dicitur. Et ideo in voluntate oportet inveniri non solum id quod voluntatis est, sed etiam quod naturæ est: hoc autem est, cuiuslibet naturæ creatæ, ut a Deo sit ordinata in bonum naturaliter appetens illud. Vnde & voluntati ipsi inest naturalis quidam appetitus sibi convenientis boni. Et præter hoc habet appetere aliquid secundum propriam determinationem non ex necessitate, quod ei competit in quantum voluntas est. Sicut autem est ordo naturæ ad voluntatem, ita se habet ordo eorum quæ naturaliter vult voluntas ad ea, respectu quorum a seipsa determinatur non ex natura. Et ideo sicut natura est voluntatis fundamentum, ita appetibile quod naturaliter appetitur est aliorum appetibilium principium & fundamentum. In appetibilibus autem finis est fundamentum & principium eorum quæ sunt ad finem, cum quæ sunt propter finem non appetantur nisi ratione finis. Et ideo quod voluntas de necessitate vult quasi naturali inclinatione in ipsum determinata, est finis ultimus, ut beatitudo, & ea quæ in ipso includuntur, ut est cognitio veritatis & alia huiusmodi. Ad alia vero non de necessitate determinatur naturali inclinatione, sed propria dispositione absque necessitate. Quamvis autem quadam necessaria inclinatione ultimum finem velit voluntas, nullo tamem modo concedendum est quod ad illud volendum cogatur. Coactio enim nihil aliud est, quam violentiæ cuiusdam inductio. Violentum autem secundum Philosophum in 3. Ethic. est, cuius principium est extra nil conferente vim passio, sicut si lapis sursum projiciatur, quia nullo modo quantum est de se ad hunc motum inclinatur. Sed cum ipsa voluntas sit quadam inclinatio, eo quod est appetitus quidam, non potest contingere, ut voluntas aliquid velit & inclinatio eius non sit in illud. Et ita non potest contingere, ut voluntas aliquid coacte vel violenter velit, si aliquid naturali inclinatione velit. pa-

Ater igitur quod voluntas non necessario aliquid vult necessitate coactionis, vult tamen aliquid necessario necessitate naturalis inclinationis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ille communis appetitus beatitudinis non procedit ex aliqua coactione, sed ex naturali inclinatione.

AD SECUNDVM dicendum, quod quantumcumque aliquid bonum efficaciter moueat voluntatem, non tamen ipsam cogere potest: quia ex quo ponitur quod velit aliquid, ponitur inclinatio habere in id, quod est contrarium coactioni. Sed ex perfectione boni alicuius contingit quod voluntas determinatur ad illud inclinatione naturali necessitate.

AD TERTIVM dicendum, quod intellectus aliquid naturaliter intelligit, sicut & voluntas aliquid naturaliter vult: sed coactio non est contraria intellectui secundum suam rationem, sicut & voluntati. Intellectus enim si habeat inclinationem in aliquid, non tamen nominat ipsam inclinationem hominis, sed voluntas ipsam inclinationem hominis nominat. Vnde quicquid sit secundum voluntatem, sit secundum hominis inclinationem, & per hoc non potest esse violentum. Sed operatio intellectus potest esse contra inclinationem hominis quæ est voluntas, ut cum alicui placet aliqua opinio, sed propter efficaciam rationum deducitur ad assentiendum contrario per intellectum.

AD QUARTVM dicendum, quod Augustinus loquitur de necessitate naturali, quam a voluntate non excludimus respectu aliquorum. Et hæc necessitas in divina voluntate invenitur, sicut in diuino esse. Ipsa enim est necessarius per seipsum, ut dicitur in 5. Metaphysicorum. Vnde patet solutio ad quintum.

AD SEXTVM dicendum, quod peccatum commissum non trahit cogendo voluntatem, sed inclinando, in quantum priuat gratiam per quam homo fortificabatur contra peccatum, & in quantum ex actu peccati relinquatur dispositio, & habitus in anima inclinans ad sequens peccatum.

AD SEPTIMVM dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod homo quantumcumque est in statu peccati mortalis potest peccatum mortale vitare per libertatem voluntatis, & exponunt quod dicitur, non potest non peccare, id est non habere peccatum non potest, sicut & videre dicitur habere visum & utri visu, potest autem secundum eos non peccare, id est non utri peccato. Et secundum hoc patet quod nulla necessitas inducitur in voluntate ad consentiendum peccato. Alij autem dicunt, quod sicut homo in statu huius vitæ non potest peccatum veniale vitare, non quia possit vitare hoc vel illud, sed quia non potest vitare omnia, ut scilicet nullum committat, ita est de mortalibus in eo qui gratiam non habet. Et secundum hoc patet, quod voluntas non habet necesse velle hoc vel illud, quamvis sine gratia inueniatur deficientis ab indeficienti inclinatione in bonum.

AD OCTAVVM dicendum, quod forma recepta in aliquo non mouet illud in quo recipitur: sed ipsum habere talem formam est ipsum motum esse, sed mouetur ab exteriori agente, sicut corpus quod calefit per ignem non mouetur a calore recepto, sed ab igne. Ita intellectus non mouetur a specie recepta, vel a vero quod consequitur ipsam speciem, sed ab aliqua re exteriori quæ imprimat in intellectum, sicut est intellectus agens, vel phantasia, vel aliquid aliud huiusmodi. Et præterea, sicut verum est proportionatum intellectui, ita & boni affectui. Vnde verum propter hoc quod est in apprehensione non

non est minus natum mouere intellectum, quam bonum affectum. Et praeterea hoc quod voluntas non cogitur a bono, non est ex insufficientia boni ad mouendum, sed ex ipsa ratione voluntatis, ut ex dictis patet. Et per hoc patet solutio ad nonum.

AD X. dicendum, quod res quae est extra animam, non imprimat speciem suam in intellectum possibilem, nisi per operationem intellectus agentis. Et pro tanto anima in seipsa informare formas rerum. Similiter non est sine operatione voluntatis, quod voluntas in appetibile tēdat. Vnde ratio non sequitur. Et praeterea potest dici, sicut ad praecedentia duo.

AD XI. dicendum, quod primum bonum est per se volitum, & voluntas per se & naturaliter illud vult, non tamen illud semper vult in actu. Non enim oportet ea quae sunt naturaliter conuenientia animae, semper actu in anima esse, sicut principia quae sunt naturaliter cognita, non semper actu considerantur.

AD XII. dicendum, quod non ad eandem necessitatem pertinet necessitas qua per scientiam aliquid necessario cognoscimus, & necessitas qua de necessitate scientiam appetimus. primum enim potest esse secundum necessitatem coactionis: sed secundum non, nisi secundum necessitatem naturalis inclinationis. Et sic voluntas de necessitate vult bonum, in quantum naturaliter vult bonum.

Et per hoc patet solutio ad decimum tertium.

AD XIII. dicendum, quod libertas quae augetur & minuitur, est libertas a peccato & a miseria, non autem libertas a coactione, vnde non sequitur quod voluntas possit ad hoc deduci quod cogatur.

AD PRIMVM autem in contrarium dicendum, quod auctoritas illa est intelligenda de necessitate coactionis, quae repugnat voluntati, non autem de necessitate naturalis inclinationis quae secundum Aug. in 5. de Civitate Dei, voluntati non repugnat.

cap. 19. 10. 5.

AD SECUNDVM dicendum, quod non pertinet ad imperantiam voluntatis si naturali inclinatione de necessitate in aliquid feratur, sed ad eius virtutem, sicut graue tanto est virtuosius quanto maiori necessitate deorsum fertur. Pertineret autem ad eius infirmitatem si ab alio cogatur.

AD TERTIVM dicendum, quod libertas secundum Aug. opponitur necessitati coactionis, non autem naturalis inclinationis.

AD QVARTVM dicendum, quod necessitas naturalis non repugnat dignitati voluntatis: sed sola necessitas coactionis.

AD QVINTVM dicendum, quod voluntas in quantum est rationalis, ad opposita se habet, hoc enim est considerare ipsam secundum hoc quod est ei proprium: sed prout est natura quaedam nihil prohibet eam determinari ad vnum.

AD SEXTVM dicendum, quod voluntas diuiditur contra appetitum naturalem cum praecisione sumptu, id est qui est naturalis tantum, sicut homo contra id, quod est animal tantum, non autem diuiditur ipsum, sicut homo includit animal.

AD SEPTIMVM dicendum, quod ratio illa procedit de voluntate secundum quod voluntas est, hoc enim est proprium voluntati in quantum est voluntas, quod sit domina suorum actuum.

ARTICVLVS VI.

Utrum voluntas de necessitate velit quicquid vult.

1. p. q. 82. art. 2.

SEXTO quaeritur, utrum voluntas de necessitate velit quicquid vult. Et videtur quod sic: quanto enim aliquid est nobilius, tanto est immutabilius: sed viuere est nobilius quam esse, & intelligere quam

viuere, & velle quam intelligere. ergo velle est immutabilius quam esse: sed esse animae volens est immutabile, quia est incorruptibile. ergo & velle eius est immutabile: & ita quicquid vult, immutabiliter & necessario vult.

¶ 2. Præ. Quanto aliquid est Deo conformius, tanto immutabilius est: sed magis conformatur anima Deo conformitate sua quae est similitudo in, quam prima conformitate quae est imaginis: in prima conformitate conformitate habet immutabilitatem, quia non potest imaginem amittere anima secundum illud Psal. 38. In imagine pertransit homo. ergo de secundum conformitatem secundam quae est similitudinis consistens in debita voluntatis ordinatio, habebit immutabilitatem, ut voluntas immutabiliter velit bonum, nec possit velle malum.

¶ 3. Præ. Sicut se habet actus ad ens actum, ita potentia ad ens potentiale: sed Deus cum sit actu bonus, non potest aliquid actu malum facere. ergo eius potentia quae bona est, non potest producere aliquid quod sit malum in potentia, & ita voluntas quae diuina potentia produxit, non potest in malum.

¶ 4. Præ. Secundum Philosophum in sexto & 7. primo Ethicorum, sicut principia se habent ad conclusiones in scientiis demonstratiuis, ita fines ad ea quae sunt ad fines in operabilibus, & appetibilibus: sed ex principiis quae sunt naturaliter inducitur intellectus, ut conclusiones cognoscatur de necessitate. ergo ex hoc quod voluntas de necessitate vult finem vltimum per modum iam dictum, de necessitate etiam volet omnia alia, quae in finem vltimum ordinantur.

¶ 5. Præ. Omne illud, quod est naturaliter determinatum ad aliquid, de necessitate consequitur illud, nisi sit aliquid impediens: sed voluntas naturaliter vult bonum, ut dicit glossa Roma. septimo ergo immutabiliter vult bonum, cum non sit aliquid quod eam impedire possit, eo quod est sub Deo potestissima secundum Bernardum.

¶ 6. Præ. Sicut tenebra opponitur luci, ita malum bono: sed visus qui est naturaliter determinatus ad cognoscendum lucem, & lucida, ita naturaliter videt, quod illud quod est tenebrosum, videre non potest. ergo & voluntas, cuius obiectum est bonum, ita immutabiliter vult bonum quod malum nullo modo velle poterit, & sic voluntas habet aliquam necessitatem non solum respectu finis vltimi, sed respectu aliorum.

SED CONTRA. Augustinus dicit, quod voluntas est qua peccatur, & recte viuatur. ergo voluntas non se habet immutabiliter, nec ad bonum nec ad malum.

¶ 2. Præ. Secundum August. peccatum adeo est voluntarium, quod nisi sit voluntarium, non est peccatum: si igitur peccatum nullo modo est a voluntate, peccatum nullo modo erit, quod expectatio patet esse falsum.

RESPON. Dicendum, quod ex hoc aliquid dicitur esse necessarium quod est immutabiliter determinatum ad unum. Vnde cum uoluntas indeterminata habeat respectu multorum, non habet respectu unum necessitatem: sed respectu eorum in ad quam naturali inclinatione determinatur, ut dictum est. quia omne mobile reducit ad immobile, & indeterminatum ad determinatum, sicut ad principium oportet quod id, ad quod uoluntas est determinata, principium appetendi ea ad quae non est determinata, & hoc est finis vltimus ut dictum est. Inuenitur autem indeterminatio uoluntatis respectu terminum scilicet